

A NÉMETORSZÁGI SAJTÓ A CEAUȘESCU–RENDSZER ÖSSZEOMLÁSÁT MEGELŐZŐ IDŐSZAKRÓL

Út a romániai forradalomhoz

Zürichi levéltári kutatómunkám során bukkantam az 1989-es romániai forradalomhoz vezető út kezdeti szakaszáról tudósító német nyelvű cikkekre. Ezekből kibontakozik az események láncolata, amely a több mint ezer halálos áldozatot követelő, legvéresebb kelet-európai rendszerváltással és a román diktátor, Nicolae Ceaușescu kivégzésével végződött.

→FERKÓ ZOLTÁN

(folytatás 50. lapszámunkból)

Nyugati diplomaták szerint Ceaușescu célja állandó riadókézsültségben tartani a lakosságot. Augusztus 9-én nyilvánosságra hozzák, hogy a nyugatnémet vezetés javában tárgyal Romániával minél több erdélyi német minél előbbi kiutaztatásáról. A precíz németek kiszámolták, az összes erdélyi szász és bánáti sváb lakos kivásárlása másfélmilliárd márkájukba kerülne. A német sajtó által korábban említett 230 ezer fővel számolva ez átlagosan 6521 márka és 74 pfennig fejenként a csecsemőtől az aggastyánig, a földművestől a magasan képzett szakemberig. Augusztus 20. – ahogy akkor hivatalosan nevezték, a Magyar Népköztársaság Alkotmányának ünnepe – után kéthetesre tervezett tüntetés kezdődik Budapesten Románia nagykövetsége előtt. Augusztus 23-án arról ír a svájci Tages-Anzeiger, hogy Magyarország emberiség elleni bűntettre hivatkozva az ENSZ elé akarja vinni a romániai falurombolás ügyét. Budapesttel egyidőben a svájci magyarság is megmozdul. A magyar szervezetek augusztus 27-re tiltakozó tüntetést hirdetnek az ország közgazgatási központjába, Bernbe. Svájc nem hivatalos fővárosában rendezett mintegy ezerfős megmozdulás célja a figyelem felhívásán kívül egy petíció átnyújtása a román nagykövetség részére, amit a címzett nem vesz át. Ekkor kelnek lábra az első sajtóhírek arról, hogy a Nemzetközi Emberjogi Társaság birtokába került két lista a 220 elsőként lerombolásra ítélt romániai faluról. A listát nem hozzák nyilvánosságra.

Magyar–román csúcstalálkozó

Augusztus 28-án kerül sor Grósz Károly magyar és Nicolae Ceaușescu

A németek kiürítése. A Frankfurter Allgemeine Zeitung karikatúrája 1988-ból

rumán pártfőtitkár találkozójára Aradon. 1977 óta először találkozik ilyen szinten a két ország vezetése. Nemcsak az utókor, hanem a korabeli közvélemény is Grósz és vele együtt a magyar álláspont vereségeként értékeli a hét és fél órás eszmecsereét. Grósz tudomásul veszi, hogy a településrendezés nem falurombolás, elfogadja, hogy a budapesti tüntetésre válaszul bezárt kolozsvári főkonzulátus kiutasított diplomatáit le kellett volna tartóztatni, nem pedig csak kiutasítani. Amiatt sem akadékoskodik, hogy nem nyitják újra a Bukaresti Magyar Kulturális Intézetet – írja az index.hu a találkozó 20 éves évfordulóján.

A zömében múltból eredő feszültségeket a szocializmus ma még nem tudta megoldani – hangoztatja Grósz Károly a csúcsot követő sajtótájékoztatón.

A FAZ augusztus 30-án hozza az újabb sokkoló hírt: Balavásáron egy rendőr agyonvert egy csikszeredai férfit, mert az felszólítása ellenére továbbra is magyarul beszélt a vendéglőben. E közben a Román Kommunista Párt hivatalos lapja, a Scinteia siet tematizálni a hazai közvéleményt: a lap értelmezésében Grósz és Ceaușescu nem létező, illetve a magyarországi sajtó által kitalált nehézségekről egyeztetett nyolc órán át, ami egyébként is szovjet nyomásra jött létre.

Nemzetközi elszigetelődés

Románia tejhatalmú urának, a 71. évében járó Nicolae Ceaușescu ámokfutását a Nyugat sem nézheti tovább tétlenül. Szeptember 7-én Románia nemzetközi elszigetelődéséről ír az Appenzeller Zeitung.

Holland parlamenti képviselők tiltakoznak Ceaușescu politikája ellen, egy holland parlamenti delegáció pedig lemondja romániai látogatását. Magyarország is nyugati segítségre számít, főleg Ausztriára tekint bizakodással. A budapesti Népstadionban nagyszabású nemzetközi rockkoncertet rendeznek, ahol több nyugati fellépő is kiáll a romániai magyarok mellett, mint arról a St. Galler Tagblatt szeptember 8-án tudósít. Ezzel egyidőben közli a FAZ, hogy Románia minden elképzelhető módon és eszközzel akadályozza a menekülőket a határon és az országon belül.

→A zömében múltból eredő feszültségeket a szocializmus ma még nem tudta megoldani – hangoztatja Grósz Károly.

Szeptemberben kiemelkedő szereplővel bővül a Ceaușescu-rezsim haláltusáját közelebb szemlélő vagy akár befolyásolni képes személyek szűk köre. Az 1927 és 1930, majd 1940 és 1947 között uralkodott I. Hohenzollern-Sigmaringen Mihály, az utolsó román király, aki trónfosztását követően légiforgalmi pilótaként vállalt munkát Svájcban, majd ott is hunyt el, az ENSZ genfi ülésén ellenállásra szólítja fel honfitársait Ceaușescu ellen – közli az NZZ szeptember 20-án.

Svájci magyar szervezetek október elején négy nyelven tesznek közzé felhívást tüntetésre a romániai falvak megmaradásáért. A meghirdetett időpont

1988. november 12-e, a helyszín Strasbourg, az Európa Parlament épülete. Nem telik bele egy hét és Svájc vezető napilapja közli, hogy a rendőrség megakadályozott egy 1500 fős tüntetést Budapesten. A román nagykövetség előtt az egy évvel korábbi brassói felkelés emlékére gyűltek volna össze a tüntetők. 1987. november 15-én történt ugyanis a kommunista Románia egyik legnagyobb munkáslázadása, amely akár az 1989-es forradalom előszelének is tekinthető. A brassói traktorgyár dolgozóinak bércsökkenés miatti sztrájkja pár óra leforgása alatt Ceaușescu- és kommunizmus-ellenes tüntetésbe torkollott. A nyolcezer főre duzzadt feldühödött tömeg megfélemezésére a rendőrség kapitulációja után végül bevetették a hadsereget. A perbe fogottak közül 61 személyt kényszermunkára ítélték.

November 20-án újabb sajtóközlemény borzolja a kedélyeket: Györfi Károlyt, Magyarország bukaresti kereskedelmi attaséját 6 órára előállították, majd 3 napos határidővel kiutasították Romániából, mert állítólag románellenes röpcédulákat dobott ki autójából. Egy napra rá a romániai kitelepítések elleni száz-kétszáz fős tüntetésekről ír Zürichben és Genfben a Zürichsee Zeitung. A Badener Tagblatt október 6-án közli: a svájci Bundesrat – a Szövetségi Tanács, a Svájci Konföderáció vezető végrehajtó testülete –, valamint a Nationalrat, a szövetségi törvényhozás alsóháza együttesen felszólítja Nicolae Ceaușescut a falurombolás befejezésére.

1988. november 12-én az Erdélyi Világszövetség Strasburgban kelt fejléces levelén az erdélyi

szászok – arra hivatkozva, hogy a román kormány megszegi az 1918-as gyulafehérvári határozatot, és figyelmen kívül hagyja az összes nemzetközi szerződést a kisebbségek önrendelkezési joga, valamint a kisebbségvédelem tekintetében, továbbá az etnikai kisebbségek megsemmisítését célzó bukaresti politikára való hivatkozással – visszavonják a Medgyesen, 1919. január 8-án tett csatlakozási szándéknyilatkozatukat Romániához és semmisnek nyilvánítják azt. Követelik Erdély, valamint az 1918-ban szintén Romániához csatolt egyéb területek, így a Bánát, a Körös-vidék és Máramaros szabadságát és függetlenségét.

Egy elkerült véres román–magyar konfliktus

Három évtized távlatából megállapítható, hogy a korabeli magyar vezetést meglepte a pár hónap alatt kiéleződött és nemzetközivé terebélyesedett konfliktus. Hol volt, mit tett előtte a magyar hírszerzés? Az aggastyán korú Kádár János élete végén több szempontból is alkalmatlan volt a helyzet kezelésére. Nemkülönben a helyére kerülő Grósz Károly, a hithű kommunista, akiből hiányzott a külhoni magyarság iránti szolidaritás. Ez egyébként kevés kivétellel az akkori vezetés egészéről elmondható. Az állampárt saját belső problémáival és az ország ügyes-bajos dolgaival (romló gazdasági helyzet, növekvő infláció, stb.) volt elfoglalva. Igyekeztek szőnyeg alá söpörni, eltussolni az ügyet, ameddig csak lehet? Külső segítségben, például a Szovjetunió közbelépésében reménykedtek? Talán soha nem fogjuk megtudni.

Visszatekintve másképp is végződhetett volna a nyugati sajtó által két kelet-európai ország között a második világháború utáni legnagyobb feszültségnek nevezett konfliktus. A szocialista rendszer másfél éven belül végképp összeomlott, az ajtókon Tallintól Tiranáig bekopogott a rendszerváltás. Magyarország és Románia elkerülte a véres etnikai összetűzést, ami elől a jugoszláv utódállamok néhány év múlva nem tudtak kitérni.

A tömeges véráldozat emlékének elhalványulásával déli határainknál prosperáló EU-tagot vagy az EU-ba törekvő délszláv államokat látunk. Vajon melyik volt a helyesebb út? Bársonyos átmenettel konzerválni és újból a jövő nemzedékeire testálni évszázados viszályokat vagy ott és akkor áldozatot hozni egy szabadabb jövőért? Ha idáig eljutott a kedves olvasó, bizonyára tudja a választ.

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
Kiadó: Príma Press Kft.
535600 Székelyudvarhely,
Bethlen Gábor u. 55.
tel.: 0266-218361
ISSN: 1223-1223

Felelősszerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Zilahi Imre

Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond

Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila,
Pap Melinda, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon
napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közléséről döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand
(volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
tel.: 0264-705205, 0264-705215
e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

Honlap: www.erdelyinaplo.ro
Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen
hétköznap 8–16 óra között.